

Představení viz Rozklad a Prostředky opravné.

Překlady viz Právo autorské.

Přelíčení ústní (v řízení sporném).

A. Před soudy sborovými.

Rok k ústnímu přelíčení budiž položen předsedou senátu, jemuž věc byla přikázána tak, by stranám ku přípravě mezi doručením obsýlky a položeným rokem vybývala lhůta 8denní (§ 257 c. s. ř.). Ústní přelíčení řídí předseda senátu, kterému přísluší i péče o zachování pořádku (t. zv. Sitzungspolizei § 197 nn. c. s. ř.). Předseda senátu musí si však o důležitých věcech vyžádati usnesení senátu (§§ 180 nn.).

Ústní přelíčení je veřejné. Přístup je dovolen dospělým neozbrojeným osobám; avšak osobám, jež vzhledem k své veřejné službě jsou povinny zbraň nositi, nesmí býti přístup zabraňován (§ 171 odst. 2.). Výjimečně je veřejnost vyloučena a sice vyloučí ji soud buď z povinnosti úřední (ex officio) aneb k návrhu třebas jen jedné strany. Ex officio budiž veřejnost vyloučena, když by jí byla ohrožena mravnost neb veřejný pořádek, aneb když by se bylo s důvodem obávati, že bude jí zneužito k rušení jednání neb k tomu cíli, by stíženo bylo vyšetření pravého stavu věci. K návrhu může soud vyloučiti veřejnost, když nutno za účelem rozhodnutí sporu přiváděti, rozebíratí a dokazovati skutečnosti života rodinného (§ 172 odst. 1, 2). Jednání o návrhu na vyloučení veřejnosti je neveřejné. Usnesení o vyloučení veřejnosti budiž však veřejně prohlášeno, a nelze mu samostatným prostředkem odporovati (§ 173). Vyloučení veřejnosti může se vztahovati buď na celé přelíčení aneb jen na jednotlivé části jeho, avšak rozsudek nutno vynésti vždy veřejně (§ 172 odst. 3.). Avšak k tomu je doložiti, že »rozsudkem« rozumí se zde jen výrok soudcovský (Urtheilsspruch) nikoliv i důvody rozhodovací (Entscheidungsgründe). Proto je přípustno důvody rozhodovací buď zcela neb zčásti v neveřejném sezení prohlásiti, pokud by veřejným jich prohlášením účel vyloučení veřejnosti mohl býti zmařen, zvláště tedy, pokud by veřejným jich prohlášením mravnost neb veřejný pořádek byly ohroženy, aneb pokud by se v nich rozebíraly události života rodinného (dobrozdání nejv. soudu, § 172 a k tomu § 417 c. ř. s.).

Neospravedlněné vyloučení veřejnosti je důvodem zmatečným (§ 477 č. 71 c. ř. s.). Byla-li veřejnost důvodně vyloučena, má každá strana právo žádati, by kromě jejího zmocněnce i tři důvěrníci jí jmenování jednání směli býti přítomni. Jsou-li zde tudíž na jedné neb obou stranách společníci ve sporu (litis consortes §§ 11 nn. c. ř. s.), může každý jednotlivý společník tři důvěrníky jmenovati, jimž musí býti přítomnost při jednání dovolena (§ 174 c. ř. s.). Výjimečně mohou býti přítomni tajnému líčení (ač nebyla-li veřejnost vyloučena z důvodu § 172 odst. 2. c. ř. s. [události života rodinného]: 1. skuteční soudcové, 2. konceptní úředníci státního zastupitelství a ministerstva spravedlnosti a 3. advokáti (§ 174 odst. 2.).

Strany musí býti při ústním přelíčení zastoupeny advokáty (§ 27 odst. 1. t. zv. Anwaltsprocess). Vyjimka nastává ohledně řízení ve věcech manželských, jež v I. instanci rozhoduje sborový soud první stolice (§ 27 odst. 2. c. ř. s. a § 50 č. 2 j. n.). Vzhledem k tomu, že platí zásada nuceného zastupování advokáty, není osobní přítomnost stran samých nezbytnou, leda že by byly strany předsedou senátu vyzvány osobně se dostaviti (§ 183 č. 1 c. ř. s.).

Ústní přelíčení ovládá dále zásada ústnosti, proto musí strany ústně svá přednesení a své návrhy činiti a jest přečítání písemných zápisů nepřístupno (§ 177 c. ř. s.). Ústní přelíčení počíná vyvoláním věci. Po vyvolání věci činí strany své návrhy a svá přednesení skutková, jimiž odůvodňují návrhy své a potírají návrhy odpůrcovy, uvádějí a nabízejí důkazy, podávají právní vývody týkající se sporného poměru (§ 177 c. ř. s.). Písemnosti, na které se strany ve svých předneseních odvolávají, buďtež jen potud přečteny, pokud písemnosti ty soudu neb odpůrci ještě známy nejsou, aneb pokud záleží na slovném jich obsahu (§ 177 c. ř. s.). Ostatně je každá strana povinna uvést ve svých předneseních skutkové okolnosti k odůvodnění svých návrhů potřebné zcela dle pravdy a určitě, nabídnouti důkazy potřebné k potvrzení svých udání, určitě se prohlásiti o skutkových udáních odpůrcových a důkazech jím nabízených, vyložití výsledky provedených důkazů a konečně určitě se vysloviti o příslušných vývodech odpůrcových (§ 178 c. ř. s.). Co se týče zejména t. zv. námitek privilegovaných (bevorzugte Einreden t. j. námitka vyloučení pořadu práva, zahájeného sporu (litispendence), věci rozsouzené (exceptio rei judicatae) a námitka nepřislušnosti soudu (exceptio fori incompetentis), sluší podotknouti, že námitku posléz uvedenou (ex. incompetentiae) může strana při ústním přelíčení jen tehdy vznést, jedná-li se o nepřislušnost neodstranitelnou. Šlo-li by o nepřislušnost odstranitelnou, musí nepřislušnost býti namítána již při prvním roku (§ 239 c. ř. s.) a nestalo-li se tak, nastává prorogatio fori (forum prorogatum § 104 j. n.). K ostatním však (třem) námítkám privilegovaným musí soud vždy přihlížeti a může je tudíž strana i při ústním přelíčení vznést (§§ 260, 240 c. ř. s.). Vzhledem k tomu, že celé jednání pokládá sluší za celek (§ 193 c. ř. s.), mohou strany až do skončení ústního přelíčení nová skutková tvrzení a nové průvody přiváděti. Taková přednesení může však soud buď k návrhu aneb i z moci úřední prohlásiti za nepřijatelná, jestliže nová udání a důkazy patrně v úmyslu spor protáhnouti nebyly dříve přivedeny a jichž přípuštění by značně protáhlo rozhodnutí sporu (§ 179 c. ř. s.). (Stalo-li se tak hrubým zaviněním advokáta strany, lze mu i pokutu pořádkovou až do výše 100 zl. uložití [§§ 179 a 220 c. ř. s.]).

Proto zejména, předcházel-li řízení přípravné (§ 245 c. ř. s.), nemůže se již strana při ústním přelíčení prohlásiti o skutečnostech nabízených nebo předložených průvodech, jestliže tak neučinila před soudcem z rozkazu činným, ač jím k tomu byla vyzvána (§ 263 odst. 1. c. ř. s.) Proto lze dále v témž případě (sc. předcházel-li řízení přípravné) k platnosti přiváděti při ústním přelíčení nové nároky (tedy zejména i žalobu změnití § 235 c. ř. s.), tvrzení, průvody a průvodní námítky, jež se týkají věci již v řízení přípravném probraných a odbytých jen tehdá, když svolí k tomu odpůrce, pokud se týče nesvolí-li, když strana osvědčí (§ 274), že v době řízení přípravného nevěděla ještě o těchto nárocích, tvrzeních, průvodech a průvodních námítkách (§ 263 odst. 2.). Předcházel-li řízení přípravné, buďtež výsledky jeho při ústním přelíčení předneseny na základě soudních protokolů některým členem senátu co zpravodajem (§ 267). Tento zpravodaj je sice oprávněn, nikoliv však povinen podati písemné vyličení děje neb písemný přehled o otázkách právních (§ 122 jedn. ř.). K návrhu neb i z moci úřední mohou protokoly sepsané o řízení přípravném zejména o důkazech tam provedených zcela neb z části některým členem senátu neb zapisovatelem býti přečteny (§ 262).

Podotknouti dále třeba, že ústní přelíčení zahrnuje i řízení průvodní a kritiku jeho výsledků (§ 259). Svědci a znalci však, kteří byli již slyšeni v řízení přípravném, buďtež při ústním přelíčení jen tehda opětně vyslechnuti, když senát to shledá nutným, by buď odstraněny byly patrně odůvodněné námitky vznesené proti úplnosti a správnosti důkazu v řízení přípravném provedeného aneb by dle pravdy byl zjištěn stav věci pro rozhodnutí sporu závažný.

Jakmile byla věc tak probrána a vyčerpána, že je zralou k rozhodnutí, prohlásí předseda senátu přelíčení za skončené (§ 193). Avšak pravidlo to doznati může úchylek, a sice:

I. Přelíčení může býti prohlášeno za skončené, ač nebyly ještě provedeny všechny důkazy. To je možným, když má důkaz býti proveden před soudcem dožádaným a buď obě strany zřekly se jednání o výsledcích provedeného řízení aneb senát pokládá jednání takové za zbytečné.

V takovém případě rozhodne soud spor, jakmile dojdou spisy o provedeném důkazu, aniž by nařídil rok k opětnému ústnímu přelíčení (§ 193 odst. 2.).

II. S druhé strany může býti opět zahájeno přelíčení, jež bylo již za skončené prohlášeno. Případy toho jsou dva, a sice:

1. když senát v případě v odst. I. dotčeném shledá z došlých spisů průvodních, že třeba je dalšího jednání a sice buď vzhledem k výsledkům provedeného důkazu aneb vzhledem k prohlášením, jež strany při provádění důkazů učinily;

2. když senát shledá nutným další jednání, poněvadž rozhodnutí sporu závisí ještě na objasnění neb doplnění toho, co bylo předneseno, aneb na rozboru důkazu skutečnosti, o které senát teprve po skončeném jednání seznal, že důkazu potřebuje (§ 194). Opětne zahájení (Wiedereröffnung) přelíčení již skončeného děje se položením nového roku k pokračování ústního přelíčení a nemůže mu tudíž býti odporováno samostatným prostředkem opravným (§ 130, odst. 2. c. ř. s.).

O protokolu, jež věsti sluší o ústním přelíčení, viz §§ 207—215, 265 c. ř. s. a čl. Protokoly soudní.

B. Před soudy okresními.

Zásady uvedené v odst. A. platí povšechně i pro ústní přelíčení před soudy okresními, jež upraveno je v III. dílu (§§ 431—460, c. ř. s. (§ 431 c. ř. s.)). Ovšem, že práva a povinnosti předsedy senátu a senátu přísluší zde samosoudci ústní přelíčení řídicímu, jemuž i péče o zachování pořádku náleží (§§ 195, 203 c. ř. s.).

Odchýlky z uvedených zásad jsou zejména tyto:

1. Zastoupení stran advokáty není nutným. Ostatně i jiné osoby, než advokáti (zejména notáři) mohou býti zmocněnci stran ba dokonce v řízení ve věcech nepatrných i manželka žalobce neb žalovaného manžela svého zastupovati může (§ 449 c. ř. s.).

2. První rok, který je při sborových soudech obligatorním a věnován je výhradně (tedy s vyloučením všech jiných věcí, § 239 odst. 4.) úkonům procesním v § 239 naznačeným, je při okresních soudech fakultivním a může býti již při něm jednáno o věci samé (§ 440 c. ř. s.).

Přeměna práv a závazků.

I. Přeměna práv a závazků nastati může na základě zvláštní smlouvy mezi věřitelem a dlužníkem, kterýžto případ má na zřeteli § 1375 o. o. z.;